

заступљеност теме страдања српске армије 1915. у ондашњој најти-
ражнијој руској штампи. Истраживање Војћеха Шћепанског односи
на разматрање присуства албанске голготе у колективном сећању
српског народа.

Зборник *Век српске голготе* представља неку врсту поме-
на страдању српске војске и народа почевши од 1915/16. године.
Ми смо се у приказу бавили само првим томом зборника везаним за
историјски аспект сагледавања српске голготе. Разноврсни радови и
квалитет истраживања заинтересоваће не само стручну већ и ширу
јавност. Зборник отвара бројна питања којима се истраживачи могу
даље бавити и представља подсећање на битне моменте у Србији и
на Косову и Метохији у време Првог светског рата. Аутори припадају
различитим генерацијама и профилима, што даје различите угло-
ве сагледавања појединих тема везаних за овај догађај. Значајан је
и по томе што су страни аутори дали допринос истраживањима не-
објављених страних извора. Треба похвалити и спољни изглед збор-
ника који потврђује озбиљност и квалитет подухвата објављивања у
време јубилеја овог значајног догађаја у српској историји.

Божница СЛАВКОВИЋ

Lexikon zur Geschichte Südosteuropas,
2. erweiterte und aktualisierte Auflage,
urednici Holm Sundhaussen i Konrad Clewing.
Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag, 2016, 1102.

Друго, проширено издање *Лексикона историје југоисточ-
не Европе* је резултат вишегодишњег рада експерата са Инсти-
тута за научно истраживање источне и југоисточне Европе у Ре-
генсбургу (IOS). Већ прво издање овог лексикона из 2004. године
је забележило велики успех и постало важан извор информација
о историји југоисточне Европе не само за стручну већ и за ширу
публику на немачком говорном подручју која се интересује за овај
регион. Лексикон је наишао на добар пријем и међу студентима
историје југоисточне Европе на универзитетима у Немачкој,
Аустрији и Швајцарској. Међутим, прво издање је имало више

недостатака, произашлих из чињенице да су за одређене епохе и области у то време недостајали адекватни стручњаци. Тако су нпр. у првом издању недостајали појмови *Београд*, *Подгорица*, *комунизам*, *социјализам*, *Српско средњовековно царство* и др. Пошто су они од кључне важности за историју Србије и Југославије, може се са правом рећи да је прво издање Лексикона било непотпуно, да су неки делови југоисточне Европе били боље обрађени од других, као и да нису све епохе биле подједнако детаљно обрађене. Другим издањем било је предвиђено да се ови недостаци надоместе.

Кратком предговору (7–11) је непланирано додата напомена (11–15) у којој се констатује трагична смрт професора Холма Зундхаусена, који је био један од уредника и првог и другог издања, и који је без сумње најзаслужнији за успех овог великог пројекта. Он сам је обрадио 88 појмова и написао више од 200 страна текста, тако да овај лексикон носи његов печат. Затим следи попис аутора који су радили на лексикону, укупно њих 71, као и њихових иницијала (15–17). Иако су аутори претежно из Немачке, ангажовани су и стручњаци из Аустрије, Швајцарске, Хрватске, Румуније, Бугарске, Мађарске и других земаља. Из пописа аутора се види да су свој прилог настанку Лексикона дали и реномирани историчари попут Едгара Хоша (Вирцбург), Волфганга Хопкена (Лајпциг), Лудвига Штајндорфа (Кил), Алојза Иванишевића (Беч), Наташе Мишковић (Базел), Срећка М. Џаје (Минхен) и Драга Роксандића (Загреб). После детаљног списка коришћених скраћеница (17–21) дат је преглед кључних речи у Лексикону (21–30), као и 10 карата југоисточне Европе врло доброг квалитета (30–31). Након тога долази главни део лексикона – по абецеди поређани појмови од „А“ до „Z“ (41–1069). На самом крају је дат регистар места и појмова (1073–1098), а пре тога наилазимо на врло практичан преглед коришћених назива места, у коме су паралелно наведени немачки назив (лево) и савремени назив (десно) (1069–1073). Са техничке стране, Лексикон је урађен професионално и задовољава највише стандарде. Уз сваки обрађени појам следи списак најважније актуелне литературе, као и иницијали аутора текста. У сваком тексту је указано на кључне речи и појмове који су обрађени, што знатно олакшава коришћење. Лексикон је тврдо повезан и доброг визуелног дизајна. Обим се у односу на прво издање готово удвостручио: број страница се повећао са 770 на 1102.

Концепт није промењен у односу на прво издање: временски је обухваћен период од раног средњег века до данас, док се просторно аутори руководе „широм“ интерпретацијом појма југоисточне Европе, која обухвата историјску Угарску, османске области на Балкану, румунско говорно подручје, као и све јужнословенске области. То значи од Византијског царства, преко Османског царства, Хабзбуршке монархије и Млетачке републике до данашњих националних држава: Албаније, Босне и Херцеговине, Бугарске, Грчке, „Косова“, Хрватске, Македоније, Молдавије, Црне Горе, Румуније, Србије, Словачке, Словеније, Мађарске и Кипра. Што се тиче географских појмова, обрађени су сви главни градови (актуелни и ранији), као и неки историјски важни градови попут Дубровника и Солуна. Специфичност овог лексикона је да у њему нису нашле место историјске личности, а разлог за то је прагматичне природе: још од 1980. постоји *Биографски лексикон историје југоисточне Европе* на немачком језику, који је у међувремену дигитализован и бесплатно је онлајн свима доступан.

На основу горе наведених критеријума је обрађено укупно 603 појма: 542 су преузета из првог издања, док је 61 појам потпуно нов. Преузети појмови су обрађени и додата им је актуелна литература. Нови појмови се могу поделити у три групе: 1) они који су на основу постављених критеријума морали ући још у прво издање како би лексикон био потпун; 2) они из периода после 1991. који у првом издању нису били обрађивани; 3) појмови произашли из нових токова у историографији. Што се тиче прве групе, пре свега је требало допунити листу главних градова, тако да су додати појмови *Београд*, *Подгорица* и *Приштина*. Од народа су додати *Босански муслимани* и *Молдавци*, а од територија *Херцеговина*, *Левант* и *Лика*. Важан нови појам из ове прве групе свакако је и *Српско средњовековно царство*. У другу групу нових појмова спадају пре свега *Дејтонски споразум*, *Хашки трибунал* и *ратови у Југославији*, док у трећој групи имамо појмове *нација*, *етничка група*, *етничко чишћење*, *путописи*, *саобраћај*, *жене у Османском царству*, *историографија (19. и 20. век)* и др. После ових допуна се са правом може тврдити да у другом издању више нема већих недостатака и да је Лексикон потпун.

Текстови су високог квалитета и пружају читаоцу поуздане и објективне научне информације о различитим темама из историје југоисточне Европе. Чак и политички актуелне теме попут *Дејтонског мировног споразума*, *Хашког трибунала* и *етничког чишћења*

обрађене су професионално и неутрално. Аутори су успели да задрже висок степен професионалности и код историографски контроверзних тема. У немачкој историографији је нпр. распрострањено мишљење да је Гаврило Принцип био припадник великосрпске организације *Млада Босна*. Лексикон нам међутим даје коректну информацију да је *Млада Босна* била југословенска националистичка организација, која се борила за отцепљење свих Јужних Словена од Аустро-Угарске, и објашњава корене овог покрета у идејама Ђузепеа Мацинија (450–451). Други пример је *Илирски покрет*, који се у немачкој историографији претежно представља као „хрватски национални препород“ и углавном као хрватски национални покрет. У Лексикону налазимо информацију да се ради о „културном и политичком покрету Јужних Словена у Аустро-Угарској у периоду 1830–1848. године“ (408). С друге стране има и текстова који су написани тендециозно и где су се поткрале мање грешке. Тако нпр. у чланку о *Војводици* пише да је Новосадска скупштина прогласила уједињење са Југославијом (1014–1015), што је само делимично тачно, јер је првобитно проглашено уједињење са Краљевином Србијом. Што се тиче доследности у спровођењу постављеног концепта, поткрала се једна грешка, која је наслеђена из првог издања: *Петар Петровић Његош* постоји као одредница, иако званично у Лексикон није требало да уђу историјске личности. Тако је Његош једина особа која је добила одредницу, мада за то не видимо оправдање. Мања недоследност је и чињеница да је *Република Српска Крајина* тематизирана, док *Република Српска* и *Херцег-Босна* нису тематизоване. Још једна недоследност је да је *Косово* као национална држава ушло у лексикон, али не и *Косовари* као нација. Међутим ово су све мањи пропусти, који не умањују квалитет овог лексикона и који ће сигурно бити кориговани у следећем издању.

Можемо да закључимо да је друго издање *Лексикона историје југоисточне Европе* потпуно успело и да су готово сви недостаци првог издања успешно исправљени, тако да се пред нама налази књига која ће сигурно постати незаобилазан и поуздан извор информација о историји читаве југоисточне Европе не само у настави у школама и универзитетима него и у научноистраживачком раду.

Данијел КЕЖИЋ